

PS-VIII.431.7.2024.MMac

Pani
Ludmiła Janik
Dyrektor
Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
w Świebodzinie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2024 r., poz. 177 ze zm.), rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 sierpnia 2015 r. w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzania kontroli (Dz.U. z 2015 r., poz.1477) - zespół kontrolny w składzie:

- Monika Mach - Inspektor Wojewódzki w Wydziale Polityki Społecznej Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp., posiadająca upoważnienie Wojewody Lubuskiego Nr 52-1/2024 z 8 marca 2024 r. – przewodnicząca Zespołu kontrolnego;
- Anna Florczak - Kierownik Oddziału Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Wydziale Polityki Społecznej Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wielkopolskim, posiadająca upoważnienie Wojewody Lubuskiego Nr 52-2/2024 z 8 marca 2024 r.– członek Zespołu kontrolnego;

przeprowadził **11 marca 2024 r.** kontrolę doraźną w trybie uproszczonym w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, ul. Żaków 3, 66-200 Świebodzin. Zespół kontrolny złożył pisemne oświadczenia o braku okoliczności uzasadniających wyłączenie od udziału w niniejszej kontroli.

Podjęcie czynności kontrolnych nastąpiło na polecenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej *Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r., poz. 902). Ze strony Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Rzecznika Praw Dziecka również wpłynęły do Wojewody Lubuskiego prośby o zbadanie sprawy. Zakres kontroli obejmował sposób realizacji wybranych zadań powiatu z zakresu systemu pieczy zastępczej. Szczegółową analizą objęto dokumentację Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie związaną z realizacją postanowienia Sądu o zabezpieczeniu dzieci *Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r., poz. 902) w rodzinnej pieczy zastępczej.

Akta kontroli: str.: 1-13.

Kontrolę przeprowadzono w obecności:

- Pani Ludmiły Janik – Dyrektora kontrolowanej jednostki,
- *Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r., poz. 902)- koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej,
- *Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r., poz. 902) – koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, które również składały wyjaśnienia.

W toku czynności kontrolnych dodatkowych pisemnych wyjaśnień udzielono 19 marca 2024 r.

W szczególności ocenie poddano:

- **Sposób zapewnienia dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka¹**

Na terenie powiatu świebodzińskiego na dzień kontroli, poza rodzinami spokrewnionymi, funkcjonowało 19 rodzin zastępczych niezawodowych, 3 rodziny zastępcze zawodowe oraz 2 rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego. W rodzinach zawodowych przebywało 13 dzieci, czyli o 4 za dużo w stosunku do dostępnych miejsc, natomiast pogotowia miały pod opieką 11 małych dzieci, czyli o 5 ponad stan.

Niezrealizowanych postanowień sądowych było 6 i dotyczyły one 10 dzieci. Z tego 6 dzieci było zabezpieczonych poza środowiskiem naturalnym – w pogotowiskach rodzinnych, a pozostałe 4 rodzeństwa (postanowienie z 8 marca 2024 r.), było w trakcie procedury umieszczania w pieczy *Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2022 r., poz. 902).

Ocena działań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Świebodzinie w sprawie zabezpieczenia pieczy zastępczej *Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r., poz. 902)

Zespół kontrolny zwrócił się z prośbą o wyjaśnienia – jakie działania podjęło Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Świebodzinie w celu wykonania postanowienia Sądu Rejonowego *Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r., poz. 902).

Dyrektor PCPR w Świebodzinie w pisemnych wyjaśnieniach oświadczyła, że jednostka przy wykonywaniu ww. orzeczenia Sądu, kierowała się przede wszystkim procedurami umieszczania dziecka w pieczy zastępczej, opracowanymi 26 stycznia 2016 r.

---

¹ art. 180 pkt 2) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Z udostępnionej dokumentacji wynika, że 26 stycznia 2016 r. doszło do spotkania przedstawicieli służb publicznych z terenu powiatu świebodzińskiego – kierowników i pracowników socjalnych z ośrodków pomocy społecznej, Dyrektora i starszego koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Świebodzinie, kuratora sądowego, Komendanta Powiatowej Policji, Prezesa Zarządu „Nowego Szpitala w Świebodzinie”, Starosty Świebodzińskiego, Prezesa „Fundacji Spieszmy się” oraz pracowników Starostwa Powiatowego w Świebodzinie. Ze spotkania tego pracownik Starostwa Powiatowego w Świebodzinie sporządził protokół, który 28 stycznia 2016 r. został rozesłany pocztą elektroniczną do wszystkich instytucji zaangażowanych w sprawę.

W załączniku do maila znajdowała się lista obecności z podpisami uczestników spotkania oraz dokument zawierający 4 wersje procedury odbioru dzieci z domu i umieszczania ich w pieczy zastępczej.

Zespół kontrolny zwraca uwagę, że takie opracowanie nie może być uznane za oficjalny dokument, zobowiązujący wszystkie strony do przestrzegania zawartych w nim ustaleń.

Przed wszystkim, procedurze nie nadano formalnego charakteru, np. poprzez powołanie jej zarządzeniem starosty. Dodatkowo, w jej treści nie wskazano aktów prawnych, na podstawie których ją opracowano. Pod tekstem nie ma również żadnych urzędowych pieczęci ani podpisów.

Ponadto, należy nadmienić, że treść zapisanych ustaleń od 2016 r. nie była w żaden sposób aktualizowana, gdyż - jak wynika z wyjaśnień Dyrektora PCPR - od czasu ich opracowania cyt.: „żadna z instytucji nie wniosowała o aneksowanie dokumentu, w związku z czym jest on nadal obowiązujący”. Jednak, od 2016 roku szereg aktów prawnych, związanych z funkcjonowaniem i zadaniami służb publicznych, które są zaangażowane w proces odbioru dzieci, uległo zmianie lub nowelizacji.

Treść procedury obejmowała sposób postępowania w 4 przypadkach:

- 1) umieszczanie dziecka w pieczy zastępczej w trybie interwencyjnym – obywatelskim (w sytuacji występowania przemocy oraz poza przemocą domową),
- 2) odebranie dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka stwierdzonego przez służby publiczne,
- 3) odebranie dziecka z rodziny w razie wystąpienia przemocy w rodzinie, zagrożenia życia i zdrowia dziecka - art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- 4) odebranie dziecka z rodziny po wydaniu postanowienia Sądu o umieszczeniu dziecka poza rodziną.

Odnosząc się do zawartości merytorycznej przygotowanego dokumentu, trzeba nadmienić, że nie do końca spełnia on rolę do jakiej został stworzony. W założeniu procedura służy doprecyzowaniu zapisów ustawy w zakresie odpowiedzialności i kompetencji poszczególnych organów/osób oraz porządkuje szczegółowe zasady postępowania we wskazanych przypadkach. Musi być wobec tego zwięzła, konkretna i przejrzysta.

Tymczasem, nawet sam podział procedury wydaje się mało czytelny. W ujęciu, z jakim mamy tu do czynienia, już na wstępie powstaje trudność w przypisaniu sposobu działania do zastanej sytuacji. Zgodnie z zapisem w ustawie, umieszczenie

dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu², na wniosek rodziców³, wskutek doprowadzenia przez Policję lub Straż Graniczną⁴ lub w związku z art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej⁵. Procedura opracowana przez służby w Świebodzinie nie odnosi się w sposób literalny do takich przypadków.

Najistotniejsze rozróżnienie przy tworzeniu omawianego dokumentu powinno uwzględnić: podjęcie działań planowych - po wydanym postanowieniu Sądu lub interwencyjnych - po stwierdzeniu zagrożenia życia lub zdrowia małoletnich. Procedura ma za zadanie wskazać sposób postępowania w takich sytuacjach, a także precyzować obowiązki poszczególnych osób zaangażowanych w sprawę.

Należy podkreślić, że procedura sama w sobie nie stanowi źródła prawa, jest jedynie schematem powtarzalnego działania, który ma ułatwić organom realizację zadań wynikających z przepisów.

W dokumencie sporządzonym po spotkaniu 26 stycznia 2016 r. występuje wiele niejasności. Najczęściej brakuje konkretnego wskazania osób zobowiązanych do wykonania kolejnych czynności (szczególnie w przypadkach 2 i 3).

Dzieci *Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r., poz. 902) miały zostać umieszczone w pieczy w trybie planowym. W związku z tym, na organizatorze rodzinnej pieczy zastępczej spoczywały określone w ustawie obowiązki. Natychmiast po otrzymaniu decyzji Sądu, jednostka powinna wystąpić do OPS w Świebodzinie z prośbą o udostępnienie informacji o rodzinie oraz dokumentacji dotyczącej dziecka. Zapisy obowiązującej ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zobowiązują PCPR i organizatora rodzinnej pieczy zastępczej do zgromadzenia następującej dokumentacji:

- 1) informacji o sytuacji prawnej dziecka,
- 2) szczegółowych informacji o dziecku i jego sytuacji rodzinnej,
- 3) odpisu aktu urodzenia dziecka,
- 4) orzeczenia sądu o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej;
- 5) dokumentacji o stanie zdrowia dziecka, w tym karty szczepień;
- 6) dokumentów szkolnych, w szczególności świadectw szkolnych;
- 7) diagnozy psychofizycznej dziecka,
- 8) planu pracy z rodziną, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt 1, przekazanego przez asystenta rodziny, a w przypadku braku współpracy z asystentem rodziny - przekazanej przez gminę informacji o sytuacji rodziny⁶.

Powyższe dokumenty powinny być przygotowane i przekazane rodzinie zastępczej **przed umieszczeniem** w niej dziecka⁷. Przyszli opiekunowie mają bowiem prawo nie tylko zapoznać się z dokumentacją małoletniego, ale również powinni mieć możliwość spotkania się z dzieckiem przed jego przyjęciem do swojego domu.

---

² art. 35 ust. 1 i art. 58 ust. 1 pkt 1) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

³ art. 35 ust 2) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

⁴ art. 58 ust. 1 pkt 2) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

⁵ art. 58 ust. 1 pkt 3) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

⁶ art. 38 a ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

⁷ art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Rodzina zastępcza po zapoznaniu się z dokumentacją podejmuje decyzję o przyjęciu dziecka lub odmowie.

W omawianej procedurze z 2016 r. nie ma żadnych zapisów na wskazany temat.

Zespół kontrolny stoi na stanowisku, że procedura wymaga ponownej weryfikacji pod kątem prawnym i formalnym.

W toku kontroli ustalono przebieg wydarzeń w przedmiotowej sprawie.

*Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r., poz. 902)

Podsumowując, Zespół kontrolny stwierdza, że w przedmiotowej sprawie dokumentacja jednostki była bardzo skąpa. W większości składała się z notatek służbowych i adnotacji urzędowych, które miały stanowić potwierdzenie wykonanych czynności. Brakowało korespondencji z OPS i z Sądem. Nie podjęto rzetelnych działań w kierunku przygotowania rodzin zastępczych na przyjęcie dzieci – poprzez zgromadzenie i przekazanie im szczegółowej informacji i dokumentów dotyczących małoletnich.

Jednostka stosowała się do procedury, którą uznawała za obowiązującą. Procedura ta jednak zawierała braki i nieścisłości. Pomijała całkowicie obowiązek współpracy pomiędzy PCPR a OPS w Świebodzinie i wspólnego kompletowania dokumentacji dzieci. Pracownicy Centrum nie kontaktowali się z rodziną biologiczną, gdyż - jak wyjaśniali - przepis im tego nie nakazuje. 6 marca 2024 r. nie podjęli próby natychmiastowego odebrania dzieci z domu, gdyż – jak wynika z procedury – nie należało to do ich obowiązków. Wskazana w tej sytuacji była jednak ścisła współpraca z instytucjami, których kompetencje pozwalały na szybkie załatwienie sprawy. W jednostce brakowało pełnego zaangażowania oraz podejmowania także nieszablonowych decyzji, które okazałyby się skuteczne przy zapewnieniu dzieciom bezpieczeństwa i właściwych warunków.

Sytuacja, do której doszło w Świebodzinie, ujawnia problem z interpretacją zapisów ustawy, które nie regulują wprost kwestii technicznych przy realizacji postanowień sądu o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

Akta kontroli: str. 14-185.

WNIOSKI:

W kontrolowanym zakresie stwierdzono istotne uchybienie w zakresie:

- 1) kompletowania we współpracy z Ośrodkiem Pomocy Społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej,
- 2) przygotowania rodzin zastępczych na przyjęcie dziecka, poprzez udzielenie szczegółowych informacji i przekazanie dokumentacji, o których mowa w przepisach prawa,

- 3) sposobu prowadzenia postępowania w sprawie zapewnienia dzieciom miejsc w pieczy zastępczej.

W kontrolowanym zakresie stwierdzono uchybienie w zakresie:

- 1) udzielania Sądowi pisemnych informacji na temat trudności w realizacji postanowienia o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej;

Za powstałe uchybienia odpowiedzialność ponosi Dyrektor jednostki.

Przyczyną uchybień w realizacji zadań może być:

- brak znajomości przepisów prawa;
- brak prawidłowo sporządzonych, aktualnych procedur;
- niewystarczająca liczba rodzin zastępczych.

Skutkiem powyższych działań kontrolowanej jednostki może być:

- ryzyko braku realizacji postanowień Sądu;
- zagrożenie życia i zdrowia dzieci;
- nadmierne obciążenie rodzin zastępczych;
- brak pożądanej efektywności w pracy;
- nieprawidłowe realizowanie zadań powiatu określonych w cyt. ustawie.

Zalecenia pokontrolne:

Mając na uwadze stwierdzone uchybienia i istotne uchybienia, na podstawie art.197d cytowanej ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz § 13.2 Rozporządzenia w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzenia kontroli, **zalecam:**

- 1) **kompletowanie we współpracy z Ośrodkiem Pomocy Społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka w rodzinie zastępczej, zgodnie z art. 180 pkt 12) ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;**
- 2) **przygotowanie rodzin zastępczych na przyjęcie dziecka, poprzez udzielenie szczegółowych informacji i przekazanie dokumentacji, o której mowa w art. 47 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;**
- 3) **prowadzenie postępowań w sprawie zapewnienia dzieciom miejsc w pieczy zastępczej w sposób sprawny i wyczerpujący dostępne możliwości;**
- 4) **udzielania Sądowi pisemnych informacji na temat trudności w realizacji postanowienia o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej, zgodnie z art. 182 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;**

Zespół kontrolny rekomenduje, aby:

- 1) ponownie sporządzić i sformalizować procedurę umieszczania dziecka w pieczy zastępczej, dostosowując ją do obowiązujących przepisów,

- 2) przy realizacji zadań związanych z umieszczaniem dzieci w pieczy zastępczej dokumentować współpracę z OPS, Sądem, kuratorem, Policją i innymi osobami/jednostkami działającymi na rzecz dziecka i jego rodziny.

Pouczenie

Zgodnie z art. 197d cytowanej ustawy, jednostka kontrolowana może w terminie 7 dni od dnia otrzymania zaleceń pokontrolnych zgłosić do nich zastrzeżenia.

Jednostka kontrolowana jest zobowiązana w terminie 30 dni od otrzymania zaleceń pokontrolnych do poinformowania wojewody o realizacji zaleceń pokontrolnych.

Zgodnie z art. 197e cytowanej ustawy, w przypadku niepodjęcia lub niewykonania czynności wynikających z zaleceń pokontrolnych mających na celu ograniczenie lub likwidację stwierdzonych istotnych uchybień lub nieprawidłowości w funkcjonowaniu placówki opiekuńczo- wychowawczej, Wojewoda może orzec o czasowym lub stałym cofnięciu zezwolenia na prowadzenie tej placówki.

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w 2 jednobrzmiących egzemplarzach, z których:

- egzemplarz nr 1 przekazano Dyrektorowi jednostki kontrolowanej,
- egzemplarz nr 2 wraz z aktami kontroli pozostawiono w aktach Wydziału Polityki Społecznej LUW w Gorzowie Wlkp.

Kontrolujący:

INSPEKTOR WOJEWÓDZKI
w Wydziale Polityki
Społecznej
Monika Mach

Z up. WOJEWODY LUBUSKIEGO
Grażyna Jelska
Dyrektor
Wydziału Polityki Społecznej

Kierownik
Oddziału Wspierania Rodziny
i Systemu Pieczy Zastępczej w
Wydziale Polityki Społecznej
Anna Florczak